ZİHİN ENGELLİ ÇOCUK AİLELERİYLE YAPILAN PSİKOLOJİK DANIŞMA ÇALIŞMALARI

Özürlü çocuğun doğumuyla birçok yeni durumla karşılaşan anne babaların, ailenin diğer bireylerinin, özürlü çocuğa karşı duygu ve tutumlarını, toplumun özürlü çocuk ve ailesine karşı tutumlarını, özürlü olmayan kardeşlerin gereksinimleri ve tutumları, özürlü bireyin kendisi ile ilgili tutumlarını paylaşabilmeleri ve uygun çözümler geliştirebilmeleri amacıyla psikolojik danışma çalışmaları yapılmaktadır. Psikolojik danışma çalışmaları, aile bireylerinin duyguları ve tutumları üzerinde, dolayısıyla anne babaların duyguları ve rolleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Genellikle psikodinamik/psikoanalitik yaklaşımlar temel alınarak yapılan psikolojik danışma çalışmaları, anne babaların kendi davranışlarıyla ilgili dinamikler ya da içsel faktörleri ele alan çalışmalardır (Sucuoğlu,1997).

Bu çalışmalar, özürlü bebeğin doğumu ile hemen başlayabilmekte, aralıklarla, aile içi kriz dönemlerinde de (çocuğun okula başlaması, ergenliğe girişi gibi) sürdürebilmektedir. Küçük gruplar halinde yürütülen oturumlarda, benzer özellikte çocuğu olan anne babaların kendilerinin ve çocuğun duygu, düşünce ve tepkilerini anlayabilmeleri, kendi duygularıyla yüzyüze gelmeleri, çocuklarıyla ilgili beklenti ve duygularını paylaşarak problemlerine gerçekçi çözümler üretebilmeleri hedeflenmektedir.

1980'li yıllarda bağlılık (attachment) kavramının gündeme gelmesiyle psikolojik danışma çalışmaları anne çocuk etkileşimine odaklaşmış, anne baba özellikle anne özürlü çocuk ilişkisini geliştirmek, anne babanın bu yöndeki gereksinimlerini karşılamak, psikodinamik yaklaşımlı çalışmaların amacını oluşturmuştur (Sucuoğlu,1997).

Patterson, Littman ve Hinsey (1964), çocuğun uyumunda, sosyal çevresinin, bu çevredeki uyarıcıların rolüne değinmişler ve ailenin de bu süreçte gerekli bir öğe olduğunu vurgulamışlardır. Bu süreçte psikolojik danışmanın, uzmanın özel eğitime muhtaç bir çocuğa sahip aileye yardımcı olabilecekleri ortak problemler şunlardır:

- **Özürlü bir çocuğa sahip oldukları gerçeğini kabul etmelerinde onlara yardımcı olmak,**
- **Başkalarıyla paylaşamadıkları duygusal problemlerini paylaşmak,**
- **Özürlü bir çocuğa sahip oldukları için kendilerini suçlu hissetmeleri ve bunun kendi günahları sonucu olduğu karmaşasının çözümüne yardımcı olmak,**
- **Çocuklarına gerekli eğitim programlarında yardımcı olmak,**
- **Başkalarından gelecek yanlış, eksik ve farklı değer yargılarına dayalı fikirlere karşı onları aydınlatmak**

Psikolojik danışma sürecinde, ailenin özürlü bir çocuğun doğumuyla yaşadığı duyguların, aşamaların normal olduğu, beklentilerin sarsılmasıyla tüm bu duyguların ortaya çıkmasının doğal olduğunu anlamasına yardımcı olunmaya çalışılır, yaşanması gerektiği vurgulanır (Akkök,1982).

Bu temel yaklaşım ve amaçların bulunduğu psikolojik danışma çalışmaları ailelerin gereksinimleri doğrultusunda da planlanabilmektedir. Grup çalışmasının işleyişi genellikle aşağıdaki gibi olmaktadır (Eracar ve ark.):

Grup çalışması, 8-10 kişinin katılımıyla haftada ya da ayda bir ya da ikişer saatlik oturumlar halinde gerçekleştirilir. Birinci saatte dışa vurum, paylaşım, duygusal etkileşim amaçlanır. Grup, süreci ilk saatte problem alanlarını belirlemek, bu alanda yaşanan güçlükleri "duygu bazında" ifade etmek, başkalarının benzer güçlüklerini dinlemek yönünde yönetilir. "Duygusal paylaşım" aşaması denilen bu aşamada sorunlar ağırlıklı olarak şöyle belirlenir:

1- Çocuğunuzun özürlü olduğunu anladığınızda neler hissettiniz?

2- Bu tür bir çocukla yaşarken ne gibi güçlükler çıkıyor?

3- Eğitim ve/veya sağaltım yönünde güçlükler neler?

4- Gelecekle ilgili kaygılar neler?

5- Çocuğunuzla ilişkinizde ona karşı olumsuz duygularınız neler?

6- Özürlü çocuk yüzünde aile içinde yaşanan problemler neler?

7- Kardeşler nasıl etkileniyor?

Bazı çalışmalarda dış grubu oluşturan öğretmen ve danışmanlar iç gruba katılırlar. Bu aşamada dış grup elemanları önce kendi duygularını ve gruba ilişkin gözlemlerini aktarırlar. Gerekirse yaşanmakta olan –daha çok- başetme yetersizlikleri yönünde önerilerde bulunurlar. Bu öneriler grupça tartışılır.

Uzman Psikolog Nihal Özcan